

نقش علمای اسلام در تحکیم مبانی و ارزشهای تقریب

نقش علمای اسلام در تحکیم مبانی و ارزشهای تقریب

مولوی عبداﷲ عبدالرزاقی

مدیر حوزه علمیه اهل سنت

چکیده :

نوشتار حاضر در صدد معرفی نقش علمای اسلام در تحکیم مبانی و ارزشهای تقریب می باشد .
نقش اصلی در ایجاد وحدت منطقی پایدار بر عهدهی علما است و شایسته است آنان با رعایت اصول زیر در
ایجاد چنین وحدتی تلاش نمایند :

- 1- توجه به خداوند و تلاش برای کسب رضایت او
- 2- رعایت تقوا به عنوان شرط اصلی وحدت در جهت حفظ مصالح کلی دین اسلام به دور از لحاظ نمودن آن چه
که به مصالح دین خدشه وارد می سازد .
- 3- قرار دادن قرآن و سنت رسول خدا (صلي الله عليه و اله و سلم) به عنوان محور اصلی وحدت و اعلام
برادری با هر کسی که خدا و رسول(صلي الله عليه و اله و سلم) و قرآن و معاد را می پذیرد .
- 4- ایجاد شورای عالی فقهایی جهان اسلام و معرفی آن به مسلمانان دنیا به عنوان مآخذ فتاوای دینی اسلام
جهت جلوگیری از ایجاد تفرقه توسط ساده لوحانی که به نام دین موجبات تفرقه بین صفوف مسلمین را
فراهم می سازند.

5- آگاه سازی مردم و دعوت آنان به دوستی و برادری

6- آگاهی علما از توطئه دشمنان اسلام در ایجاد تفرقه بین صفوف مسلمین

چالش های فراروی وحدت اسلامی

- عامل خارجی :

- منافع شخصی برخی زعما و حکام

- تکفیر

- تردید در نیت شرکت کنندگان در گفت و گو :

- جنجال و حمله علیه مقدسات و بی احترامی به یکدیگر

نتیجه گیری

نقش علمای اسلام در تحکیم مبانی و ارزشهای تقریب

اصولا عامل وحدت و یا تفرقه ابتدا خود علمای دین هستند.

علمای نمایندگان دین در فرقه های اسلامی محسوب می شوند .

نخستین گام در ایجاد وحدت منطقی وسعت یافتن دیدگاه متفکران و شخصیت های بزرگ علمی جهان اسلام است.

برای ایجاد چنین وسعت دیدگاه و سعه صدری لازم است علمای دین مساعی خود را در امور زیر به کار

گیرند:

1- توجه به خداوند و تلاش برای کسب رضایت او

اگر علمای دین تمام مساعی خود را در جهت رضایت الهی قرار دهند و تمام اعمالشان نیز برای خداوند

متعال باشد، و همواره در هر امری خداوند و فرامین او را در نظر داشته باشند عمیق ترین ابزار برای

ایجاد وحدت پایدار بین مسلمین حاصل خواهد شد،

زیرا هرگز و در هیچ شرایطی خداوند دشمنی و کینه توزی دو برادر دینی را نخواهد پذیرفت .

2- تقوا و دوری از هوا و هوس

قرآن کریم قبل از دعوت مردم به وحدت ابتدا آنان را به تقوا دعوت می کند :

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا -

وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ» ([1])

مهم ترین عامل ایجاد اختلافات نامعقول عدم تقوای الهی است. شهرت طلبی، خود نمایی و پیروی از

هواهای نفسانی نشأت گرفته از عدم تقوای الهی است .

آن چه شایسته است علمای دین مد نظر قرار دهند حفظ کیان اسلام است. حفظ دین اسلام از حفظ آن چه که

به آن مذهب گفته می شود مهم تر است، زیرا اگر اسلامی نباشد مذهبی در آن معنا نخواهد داشت.

داشتن تقوا و حساسیت در حفظ اساس دین می تواند از مهم ترین عوامل ایجاد وحدت معقول باشد .

3- التزام عملی به فرامین وحدت آفرین قرآن کریم

قرآن کریم اساس کلیه قوانین فقهی، حقوقی، اخلاقی و تمام شئون زندگی بین شیعیان و اهل تسنن است

آیات متعددی از قرآن مسلمانان را از تفرقه و دوری از یکدیگر باز می دارد که معروفترین آنها آیه

«وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» ([2]) است.

که بعد از دعوت مردم به تقوا بلا فاصله آنان را به وحدت تشویق می نماید .

علامه طباطبائي در تفسير الميزان ، حبل الله را كتاب خدا و سنت رسول خدا (صل الله عليه و اله و سلم) ميداند([3])

نويسنده تفسير نمونه نيز حبل الله را هر آن چيزي مي داند كه وسيله اي براي ارتباط با ذات خداست از ميان علماي اهل سنت، ابن عربي حبل الله را دين خدا و كتاب خدا مي داند. ([4])
وي مراد از اختلاف در آيه 102سوره آل عمران را دوري از فتنه، تعصب و تشتت جماعت دانسته و مي گويد قرآن از آنها نهي نموده است.

جلال الدين سيوطي نيز در«در المنثور» مراد از حبل الله را قرآن دانسته است. ([5])
بقيه علما و مفسرين شيعه و اهل سنت نيز نظراتي مشابه دارند. علماي شيعه و سني محور وحدت را اسلام و قرآن مي دانند ، از اين رو قرار دادن تمام مساعي در جهت متن كلي دين و قرآن مي تواند از عوامل موثر در ايجاد جامعه جهاني اسلام گردد.

اختلاف نظر در امور جزئي كه امري طبيعي است نبايد باعث اختلاف و تفرقه و تشتت ميان مسلمين گردد و تمام مسلمانان بايد با عنايت به قرآن و رسالت پيامبر عظيم الشان اسلام برادر و ياور و خير خواه هم باشند .

4-آگاه سازي مردم و دعوت آنان به دوستي و برادري

مردم به سخنان علماي مذاهب خود گوش داده و به عملکرد آنها توجه مي كنند و عمدتاً برداشت آنان از دين و نيزمذهب خود ناشي از مطالعات عميق و همه جانبه نيست بلكه چگونگي عملکرد روحانيون خود را الگو قرار مي دهند.

علماي مذاهب با دعوي گفتاري و رفتاري خود مي توانند زمينه هاي برادري و اتحاد را بين مسلمين به وجود آورند و اگر علما به مردم تفهيم كنند كه اعتقادات مذهب آنان مانعي براي دوست داشتن ساير مسلمانان نيست و هر مسلماني ضمن داشتن اعتقادات مذهب خود بايستي مسلمانان ساير فرقه ها ي اسلامي را برادر خويش دانسته و از كمك و مهرباني و خيرخواهي به آنها كوتاهي نكند و خود علما اين موضوع را در عمل پياده نمايند، دست يابي به اتحاد پايدار دور از انتظار نخواهد بود .

5-آگاهي علما از توطئه دشمنان اسلام در ايجاد تفرقه بين مسلمين

در اين راستا شايسته است علماي بزرگ فرقه هاي مختلف جهان اسلام گرد هم آمده و شوراي علما و فقهاي جهان اسلام را تشكيل دهند و با معرفي اين شورا به مردم مسلمان جهان به عنوان حافظ شريعت اسلام، جلوي اختلاف اندازي ساده اندیشان غافل و يا مغرضان از خدا بي خبر را بگيرند .

چالش هاي فراروي تقريب مذاهب اسلامي

اين چالش ها برخي از سوي دشمنان و برخي نيز از درون امت ايجاد شده است كه مهم ترين آنها عبارت است از :

1- عامل خارجي :

كاملاً روشن است كه دشمنان اين امت، شرايطي را ايجاد مي كنند كه به پراكندگي و تفرقه امت منجر شود و در برابر هر آنچه به وحدت آن بينجامد ، مي ايستند.

2- منافع شخصي برخي زعما و حكام

اين مسئله اي است كه ما در دوران هاي گذشته و امروز نيز شاهد آن هستيم، به گونه اي كه برخي ها ، از نفوذ خود براي تحريك عموم مردم و به ويژه برخي وابستگان به اهل علم در راستاي درگيري هاي فرقه اي و طايفه اي، سوء استفاده مي كنند .

3- تكفير

تكفير از جمله مهم ترين موانع در برابر وحدت اسلامي است و به رغم اين كه اسلام ، حد و مرز ميان كفر و ايمان را با روشني تمام مشخص ساخته است ، چنين حالت شگفتي با قدرت تمام مطرح شده است . «ترمذي» از رسول خدا (صل الله عليه و اله و سلم) روايت کرده است : «هرکس شهادت «لا اله الا الله» و محمد رسول الله»

گويد ، خداوند آتش دوزخ را براي وي حرام مي سازد»

و از امام صادق (عليه السلام) شنیده شده كه فرمود: « اسلام شهادت «لا اله الا الله» و تصديق پيامبري خداست و با آن از ريختن خون ها پيشگيري شده و نكاح ها و ارث ها ، جاري شده است و بر ظاهر آن جماعت مردم شكل گرفته است » ([6])

4- ترديد در نيت شركت كنندگان در گفت و گو :

ترديد در نيت شركت كنندگان در گفت و گو به ايجاد فضاي آرام و مطلوب ياري نميرساند و به نوعي گريز يا تعلل و بهانه گيري و ممانعت از تحقق نتايج مطلوب مي انجامد. ولي كار و تلاش جدي و توجه به آموزه هاي هدايت گرانه و فراخوان به خوش گماني نسبت به برادر مسلمان، مانع از آن مي شود كه اين عامل نقش خود را در منع «وحدت اسلامي»، به ويژه اگر در سطح علما باشد ، ايفا نمايد.

5- جنجال و حمله عليه مقدسات و بي احترامي به يكدیگر

متون اسلامي زيادي بر منع اين موارد ، تاكيد دارند : آيه كريمه :

« %@ö #ræ6xýtGs? 0è0 (#qãBqà)s? -! 40o_÷WtB 3yºtèùur \$yJ`RÎ) Nă3Ýàİâr& >oyİmºuqÎ/ ( br& (#qãBqà)s? -! 40o\_÷WtB 3yºtèùur 0è0 (#ræ6xýtGs? %@ö » ([7]) 4 \$tB /ă3Î6İm\$|ÁÎ/ `İiB >p`ZĂ_ »

(بگو :تنها شما را به سخن یگانه ای اندرز می دهم و آن اینکه :دو تن دو تن و تک تک برای خداوند قیام کنید ،سپس بی اندیشید در همنشین شما دیوانگی نیست ...) منع کننده گفت و گو در فضای انفعالی و ساختگی است و آیه شریفه

«%@ö w cqè=t«óie? !\$fJtă \$oYøBtô_r& wur »([8]) «fJtă tbqè=yJ÷ès?»

(بگو نه آنچه ما گناه کرده ایم از شما می پرسند و نه آنچه شما می کنید، از ما پرسیده می شود) مانع از درگیر شدن با گذشته می شود و احترام به دیگری را تحمیل می کند.

این امر در آیه ای که از دشنام گفتن حتی به خدایان مشرکان نهی می کند نیز کاملاً مشهود و روشن است .

از موانع دیگری که بر سر راه تقریب وجود دارد عبارت است از :

1-در نظر گرفتن رای و نظر نا مانوس در یک مذهب، به عنوان نشان و باور اصلی آن مذهب ،که البته امری غیر منطقی است: برای مثال، یکی از محدثین سخنی را می گوید محدثان دیگر همان مذهب در طول تاریخ آن را رد کرده اند ولی مخالفان نشان اصرار دارند که همین سخن را بر کل مذهب تعمیم و به آن نسبت دهند .

2-اطلاع یافتن از دیدگاههای مذهب از زبان دشمنان آن مذهب.که این نیز به دور از منطق است،

زیرا دشمنان گاه می کوشند برای محق جلوه دادن مذهب خود اوهامی را به مذهب مورد نظر نسبت دهند .

3-ورود نا اهلان به روند گفت و گو .

قرآن و منطق این عمل را رد می کند: خداوند متعال در خطاب به اهل کتاب که ادعایی دارند که نسبت به آن بی اطلاع هستند، می فرمایند :

« LăêRr'`»yd İăIwàs`»yd ó0çFôfyf»ym \$yJİù Nă3s9 ¾İmÎ/ ÖNù=İæ zNÎ=sù cq`!\$ysè? \$yJİù }\$ø\$9 Nă3s9 ¾İmÎ/ ÖNù=İæ»÷ ([9])

(هان! شما همان کسانی هستید که در آنچه بدان دانشی داشتید، چون و چرا کردید،

دیگر چرا در آن چه بدان دانشی ندارید چون و چرا می کنید ؟)

4-پیروی از شیوه های پیچ در پیچ برای چیره شدن بر طرف دیگر .

کاری که گفت و گو را به بازی بی نتیجه تبدیل می کند.

نتیجه

وجود اختلافات در بسیاری از موارد معقول و طبیعی است و نباید صرف وجود اختلاف نظر در فروع باعث تفرقه در صفوف مسلمین گردد و مسلمانان جهان بخصوص علمای اسلام باید با محور قرار دادن اصول و متن

اصلي دين و قرآن تمام فرقه ها ي اسلامي را مسلمان دانسته و يکديگر را برادر هم بدانند و وظايف برادري را در مورد هم به جا آورند.

بديهي است که وظايف برادران ، اختلاف و دشمني و کينه توزي نيست بلکه هم دلي و مهرباني و غمخوار يکديگر بودن است .

[1] . آل عمران / 102.

[2] . آل عمران / 103.

[3] . موسوي 1374 ش، ج3، م573.

[4] . ابن عربي ، 415 ق، ج1، م291.

[5] . سيوطي ، 1404 ق، ج2، م60.

[6] . کليني 1388 ق، ج2، م25.

[7] . سبا / 46.

[8] . سبا / 25.

[9] . آل عمران / 66.